

A földrajztanítás alapjai 1.

Összeállította: dr. Makádi Mariann

TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007

„ORSZÁGOS KOORDINÁCIÓVAL A PEDAGÓGUSKÉPZÉS
MEGÚJÍTÁSÁÉRT”

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A földrajz szakmódszertan

A földrajztanítás módszertanának tárgya

Az iskola általános didaktikai, képzési és nevelési feladatait aktualizálja a földrajztanítás-tanulás folyamatára

- **a szervezett földrajztanítás lehetőségei**
- **a földrajztanítás során végbemenő speciális fejlesztési (képzési és nevelési) eljárások**
- **a tantárgy tanítási módszerei**
elméleti úton, de a gyakorlatra vonatkoztatva

A földrajztanítás módszertanának tárgya

tantárgy-pedagógia

= ismeretanyag megszeresztetés+
képzés + személyiségfejlesztés

A földrajztanítás módszertanának feladata

1.

A földrajzi tananyag kiválasztási irányelveinek meghatározása

2.

A tananyag feldolgozásához szükséges módszerek kidolgozása

A földrajztanítás módszertanának feladata

3.

**A módszerek
optimális alkalmazási feltételei
törvényszerű-
ségeinek meghatározása**

4.

**A földrajztanítás
speciális szervezeti formáinak
kidolgozása**

Ehhez figyelembe veszi:

- az életkori sajátosságokat**
- a földrajztanítás hagyományait, tapasztalatait**
- az alap- és a segédtudományok új eredményeit**
- a társadalmi elvárásokat**

**földrajz-
tudomány**

**filozófia
(logika)**

**földrajztanítás
módszertana**

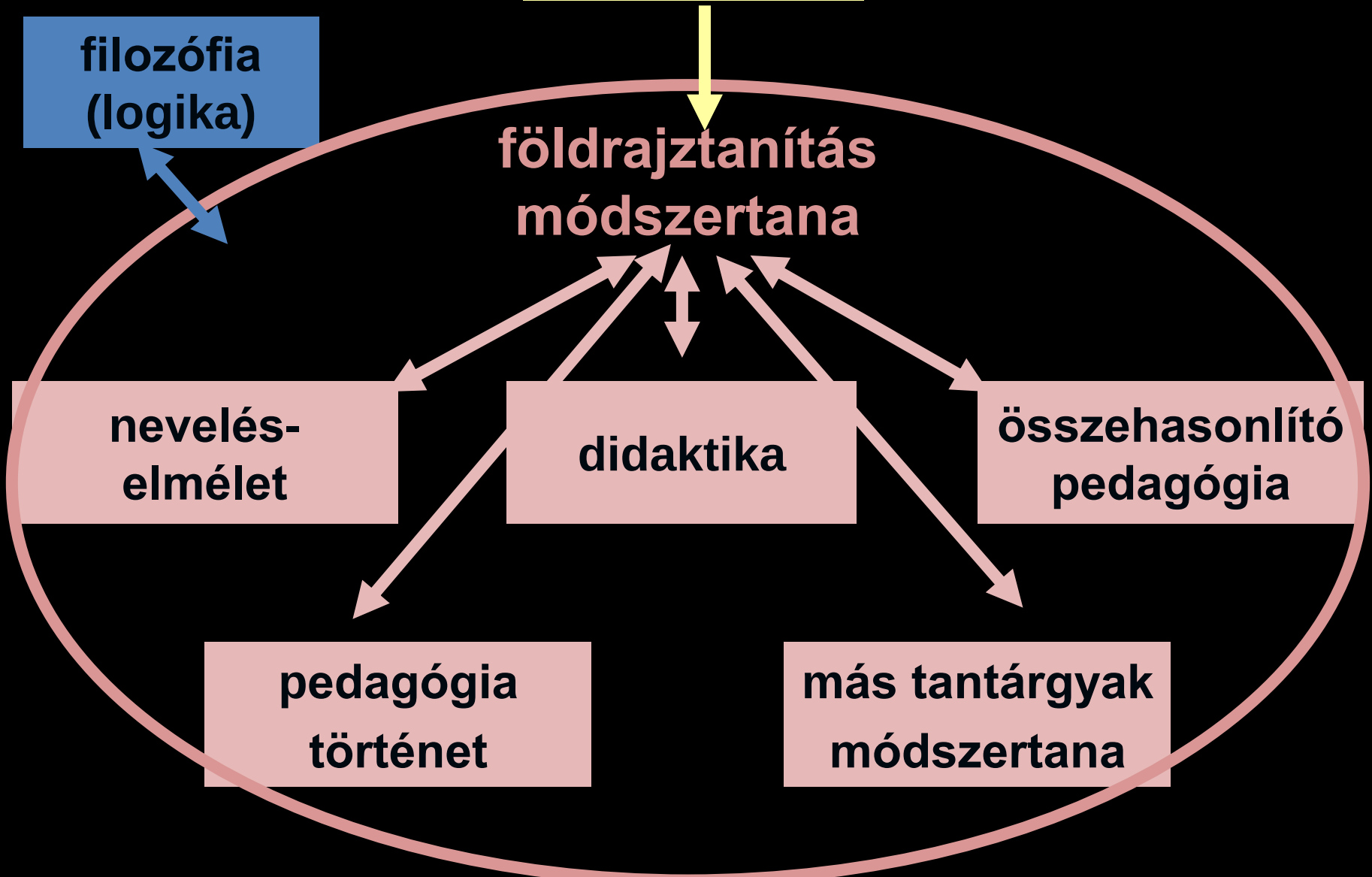
**nevelés-
elmélet**

didaktika

**összehasonlító
pedagógia**

**pedagógia
történet**

**más tantárgyak
módszertana**

Földrajz szakmódszertani képzés rendszere

az ELTE-n

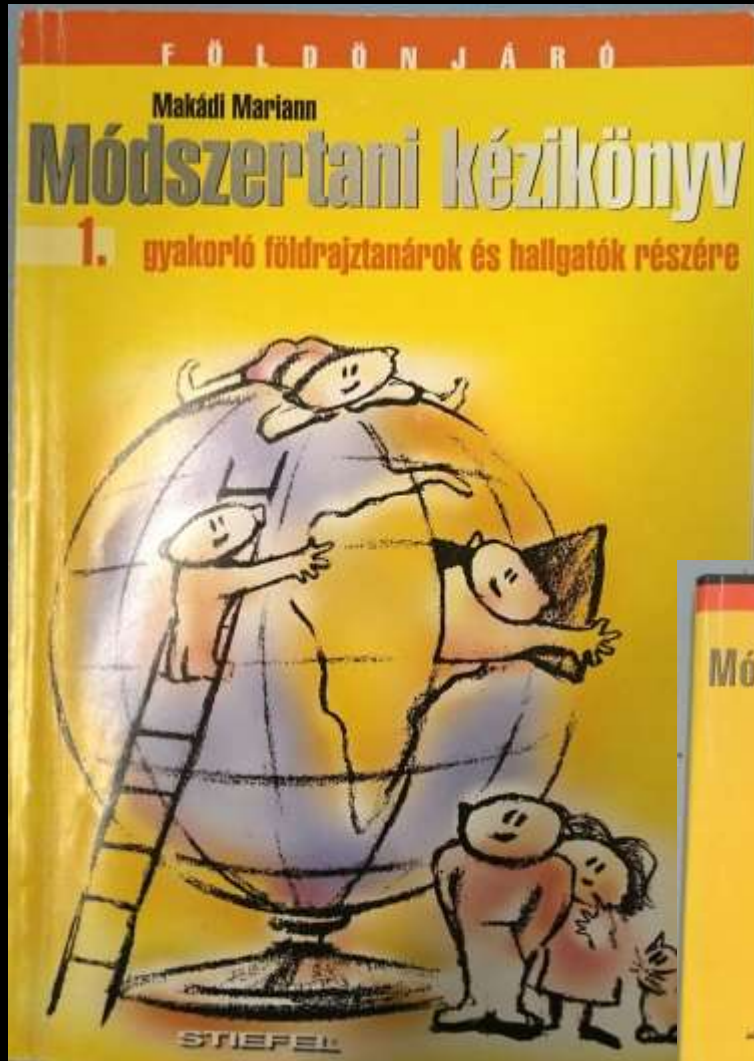
Szakmódszertani kurzusok

	5.	6.	7.	8.	9.	10.
A földrajztanítás alapjai ea.	2 (k)					
Módszerek és eszközök a földrajztanításban ea.		1 (k)				
Módszerek és eszközök a földrajztanításban gyak.		1				
Kompetenciaalapú földrajztanítás ea.			1 (k)			
Kompetenciaalapú földrajztanítás gyak.			1			
Földtudományi vizsgáldások a földrajzórán gyak.				2	(2)	
Tanulási-tanítási tech. gy.				2		
Modulzáró				x	(x)	

Tanítási kurzusok

	8.	9.	10.	11.	12.
4+1-es képzés					
Szaktárgyi tanítási gyakorlat	2				
Összefüggő tanítói gyak.		x	x		
Összefüggő tan.gyak-ot kísérő szeminárium		1	1		
5+1-es képzés					
Szaktárgyi tanítási gyakorlat			2		
Összefüggő tanítói gyak.				x	x
Összefüggő tan.gyak-ot kísérő szeminárium				1	1

Könyvek, tanulási segédanyagok

geogo.elte.hu

Segédanyagok

Mik a földrajz szak módszertan új irányzatai?

Mire kell figyelni a földrajztanítás során?

Hogyan készülünk fel a földrajztanári mesterségre?

Ehhez kapsz sokféle szemléleti és tartalmi segítséget.

Jó gyakorlatok

Mások hogy csinálják? – Tanulnék tőlük

Módszereket, ötleteket találsz a földrajztanításhoz

Én hogy csinálom? – Megmutatom

Küldd el nekünk!

Fotótár

Böngéssz! Csodáld! Használd!

Csaknem 2000 képet találsz, ami segít a földrajztanításban, ha meg akarod ismertetni, fel akarod fedeztetni, meg akarod értetni a természetföldrajzi környezetet és a kultúrákat a világban

Melyiket válasszam?

Milyen tankönyvekből tanulják a földrajz szak módszertant az egyetemisták?

Milyen tankönyvekből, munkafüzetekből, atlaszokból tanulják a földrajzot?

Megmutatjuk!

A földrajz tantárgy szerepe és helye a közoktatási rendszerben

**Az egyik legnehezebben
tanítható tantárgy
az iskolában**

Látszólag könnyű, látványos

- ⇔ sok a tényanyaga ⇔ kevés az oktatási idő
- ⇔ bonyolult az összefüggésrendszere
- ⇔ alapvető rendező elve a tér – a természet és a társadalomtudomány valamennyi sajátosságának térbeli rendjét felöleli
- ⇔ a közoktatásban egyedi szerepet tölt be

Gyakorlati életből merít ⇒ könnyen elképzelhető, szemléltethető

- ⇔ módszertana nehéz, időigényes

**Mi a
földrajz?**

tudomány?

tantárgy?

A földrajz mint tudomány

Földtudományok $\Rightarrow$ **geográfia**

= kéreg + vízburok + levegőburok $\Rightarrow$ bioszféra (élet)
az itt lezajló természeti és társadalmi folyamatok által
kialakított rendszerek elrendeződéseivel és törvény-
szerűségeivel foglalkozó tudomány

természet-
földrajz

társadalom-
földrajz

A földrajz mint tudomány

Földtudományok $\Rightarrow$ **geográfia**

= kéreg + vízburok + levegőburok $\Rightarrow$ bioszféra (élet)
az itt lezajló természeti és társadalmi folyamatok által
kialakított rendszerek elrendeződéseivel és törvény-
szerűségeivel foglalkozó tudomány

természet-
földrajz

társadalom-
földrajz

általános
földrajz

regionális
földrajz

A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

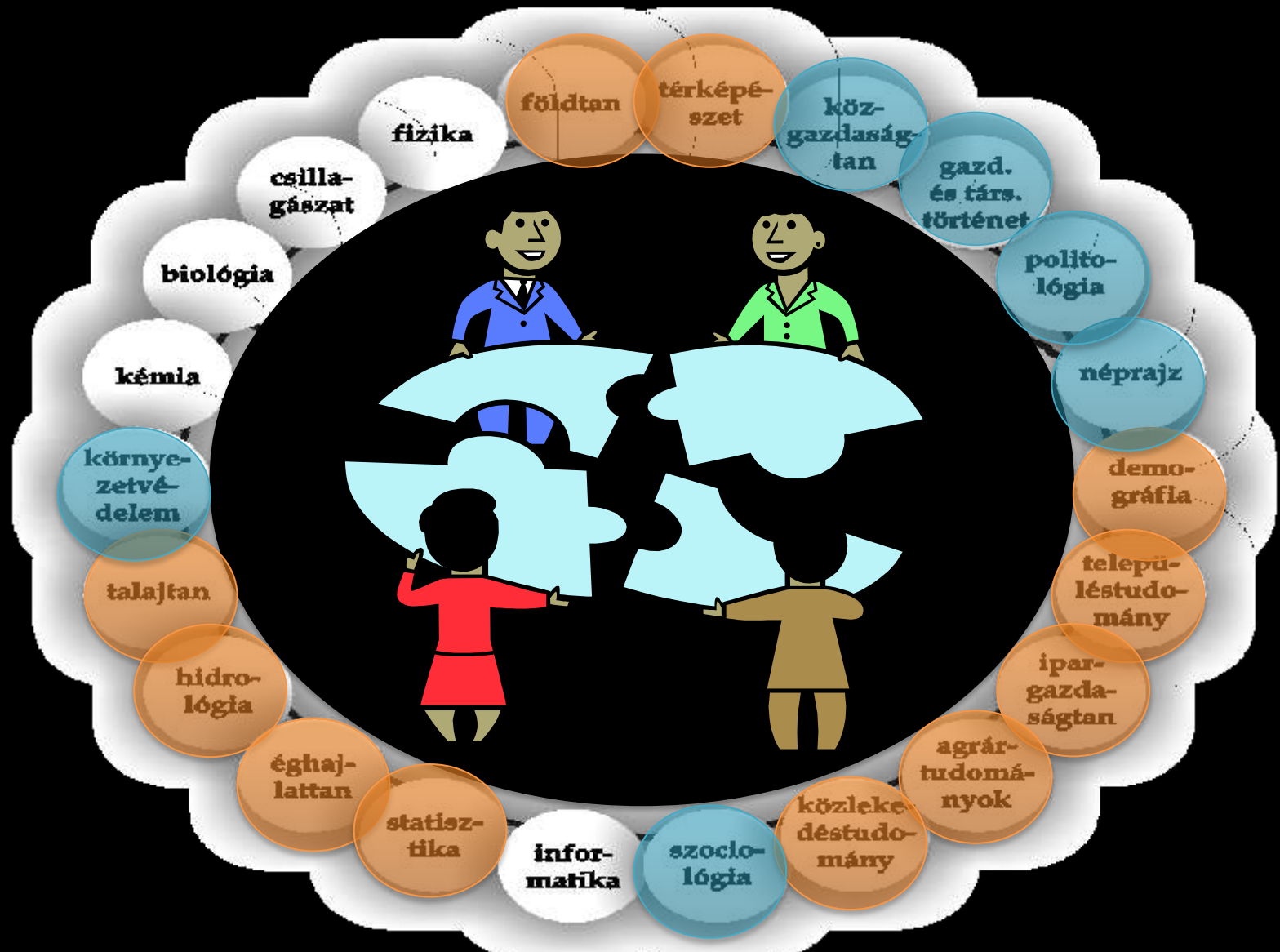
A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

A földrajz mint tantárgy

földrajztantárgy tárgya > földrajztudomány tárgya

A földrajz mint tantárgy

szemlélete: integrálja a tudományterületek anyagát

módszere:
vizsgálat $\Rightarrow$ leírás
kapcsolatkeresés
előretekintés

megközelítésmódja:
az ember / társadalom,
az ismeretek gyakorlati
alkalmazása

Szerepe a közoktatási rendszerben

Egyedülálló!!!

- Számos tudomány egyedüli képviselője
- Híd a természet- és a társadalom-tudományokat közvetítő ismeretkörök között – **szintetizáló!**
- Egyszerre közvetíti a természeti és a társadalmi evolúciót
- Tartalma és módszere egybeforrt a környezettel
- Alapvető rendező elve a tér (térbeli tájékozódás + a társadalmak működésének térbeli különbségei)
- A **nemzettudat** kialakításának színtere
- Nemzetközi szellemű nevelés ⇒ **regionális- és Európa-tudat**
- **Globális szemléletmód**
- Felkészítés a **környezeti problémák kezelésére**
- Felkészítés a **fenntarthatóság elvének megvalósítására**

A földrajz és a többi tantárgy ambivalens viszonya

**Földrajz = szintetizáló, integráló tantárgy a természet-
tudományos tantárgyak között**

A többi természettudomány tudásrendszerére vonatkozna

Valójában a földrajz nem teszi

**mert előbb befejezőik a tanulása, mint a többi természet-
tudományos tantárgyé**

Az általános iskolából hozott természettudományos ismeretek felhasználása alig

mert nagyon bizonytalanok, hiányosak és esetlegesek az alapok

természettudományok óraszámának az utóbbi negyedszázadban drasztikus csökkenése

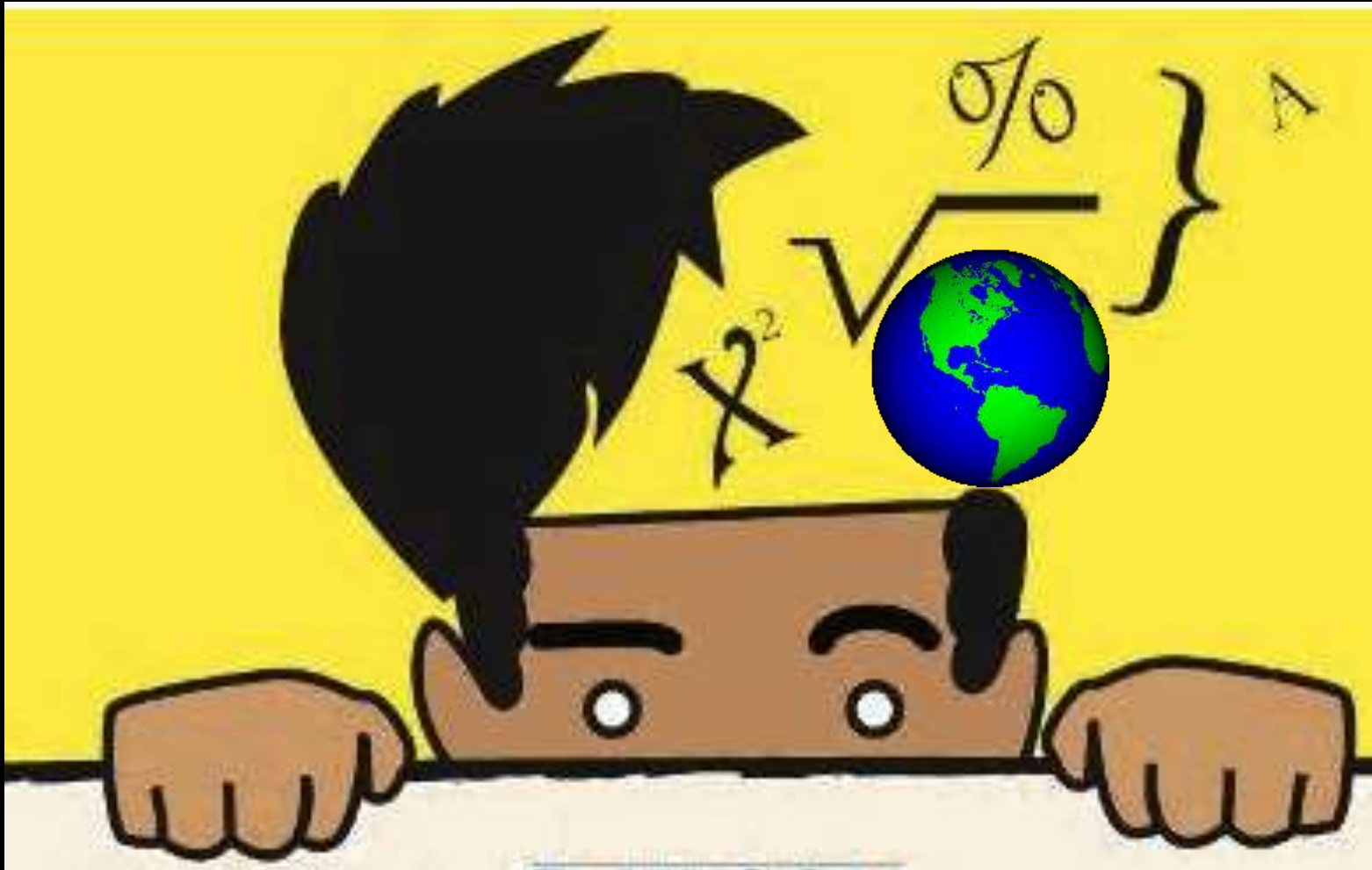
- a Föld és vele együtt az egész emberiség léte előtt álló kihívások a korszerű természettudományos ismeretek és szemlélet nélkül megoldhatatlanok**
- a kihívásokból adódó veszélyek elkerüléséhez nem elég egy társadalmi elit tisztánlátása, az átlagember felelős viselkedésére is szükség van**

A földrajz tantárgy időkeretének nagy részében a társadalomtudományokat, s nem a természettudományokat alapozza

**A szűk oktatási időkeret jelentős része a társadalom-földrajzi ismeretek elsajátítására szolgál
(az új tartalmak hozzáadódtak a korábbi természetföldrajzi tartalmakhoz)**

természeti – társadalmi arány
általános iskolában: 50% – 50%
középiskolában: 1/3 – 2/3

Műveltségi kitekintés

Iskolaevolúció

Az élet iskolája

Spontán tanulás, szocializáció
Öröklött tanulási célú aktivitások

↓ A korai történelmi időkben

Az ismeret iskolája

Szándékos szóbeli és írásbeli tanulás

↓ A középkortól ⇒ 1962-től

A cselekvés iskolája

Tanulási célú tevékenységek

↓ 1978-tól ⇒ Nat-2007-től

Kompetenciaalapú iskola

Képességek elérésére irányul tevékenységek
Nat-2007-től

	1. korszak	2. korszak	3. korszak	4. korszak	5. korszak	6. korszak
Társadalmi típus			agrár társadalom	ipari társadalom	információs társadalom	fogalmi társadalom
Jellemző gazdasági ág	vadászat, gyűjtögetés	kezdetleges földművelés	gépesített földművelés	ipar	információ-gazdaság	hálózati gazdaság
Eszköz	íj, balta	ásó	eke	gőzgép	számítógép	világháló
Tipikus munkaerő	önellátó					
			földművelő	gyári munkás	informatikus	rendszer-szervező, művész
Társadalmi elit			papság	polihisztor	szakodoso-dott tudós (specialista)	rendszer-szemléletű alkotó
Világkép	archaikus	mágikus	mitikus	racionális	pluralista	
Paradigma			deista	reprezentációs		hálózati
Tanulás-elmélet				kognitív	konstruktív	konnektivista

A természettudományos műveltségkép

kompetenciaalapú modell

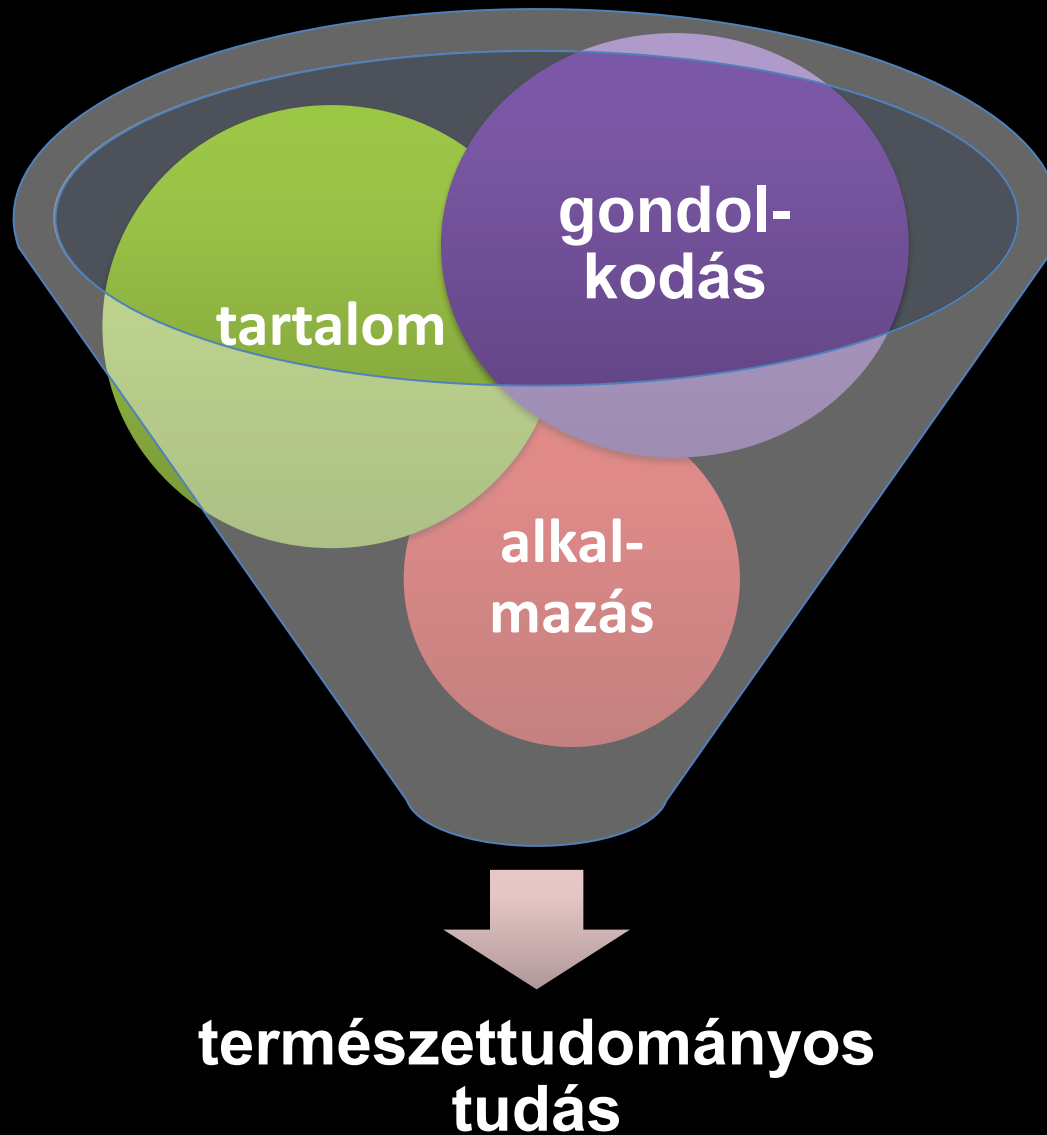
- ismereti kompetencia
- megismerési kompetencia

- etikai kompetencia

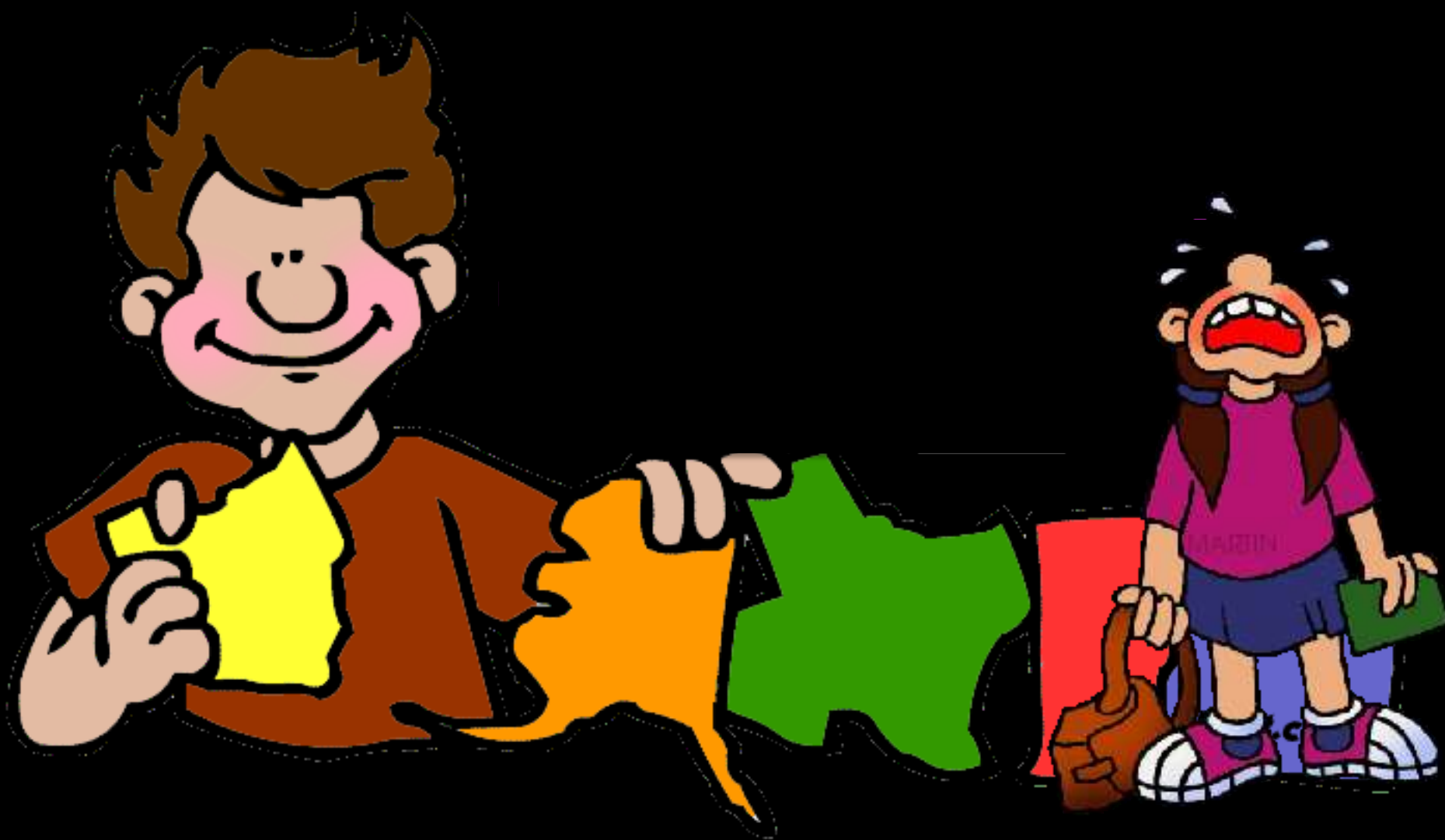
természettudományos
műveltség

- tanulási kompetencia
- társadalmi kompetencia
- tevékenység kompetencia
- kommunikációs kompetencia

A természettudományos tudás dimenziói

Mivel foglalkozik a földrajz tantárgy?

Kérdések

LEÍRÓ korszak

OKNYOMOZÓ korszak

Mi az?
Hol van?
Milyen?
Mikor?

Miért?

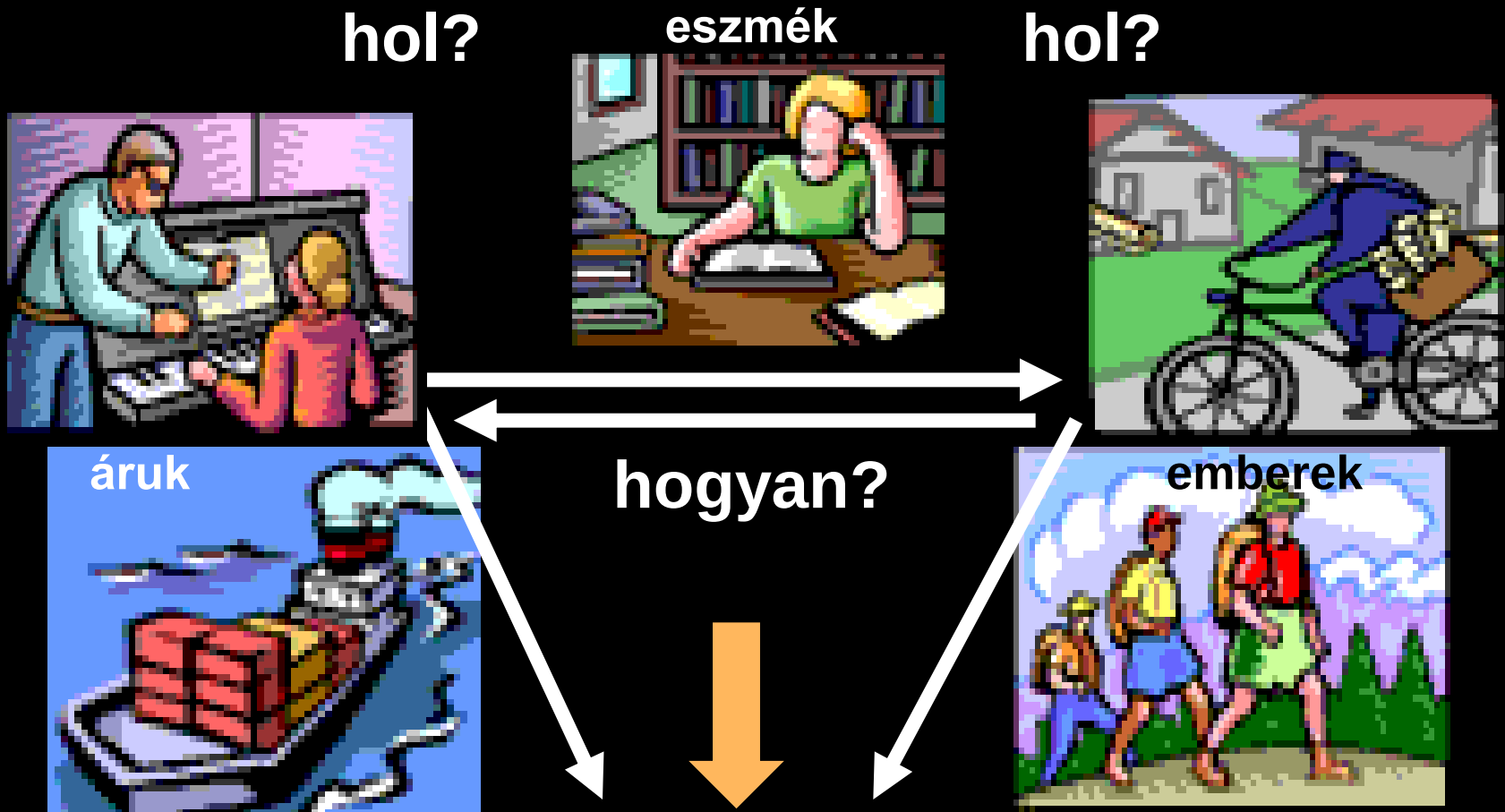
M lesz a
következmény?

PROGNOSZTIZÁLÓ korszak

Fogalomkörök

A. Helyzet és eloszlás

a függőség megértése

B. Hely

Milyen a kapcsolata
a környezetével?

hol?

Milyen a kapcsolata
a környezetével?

hol?

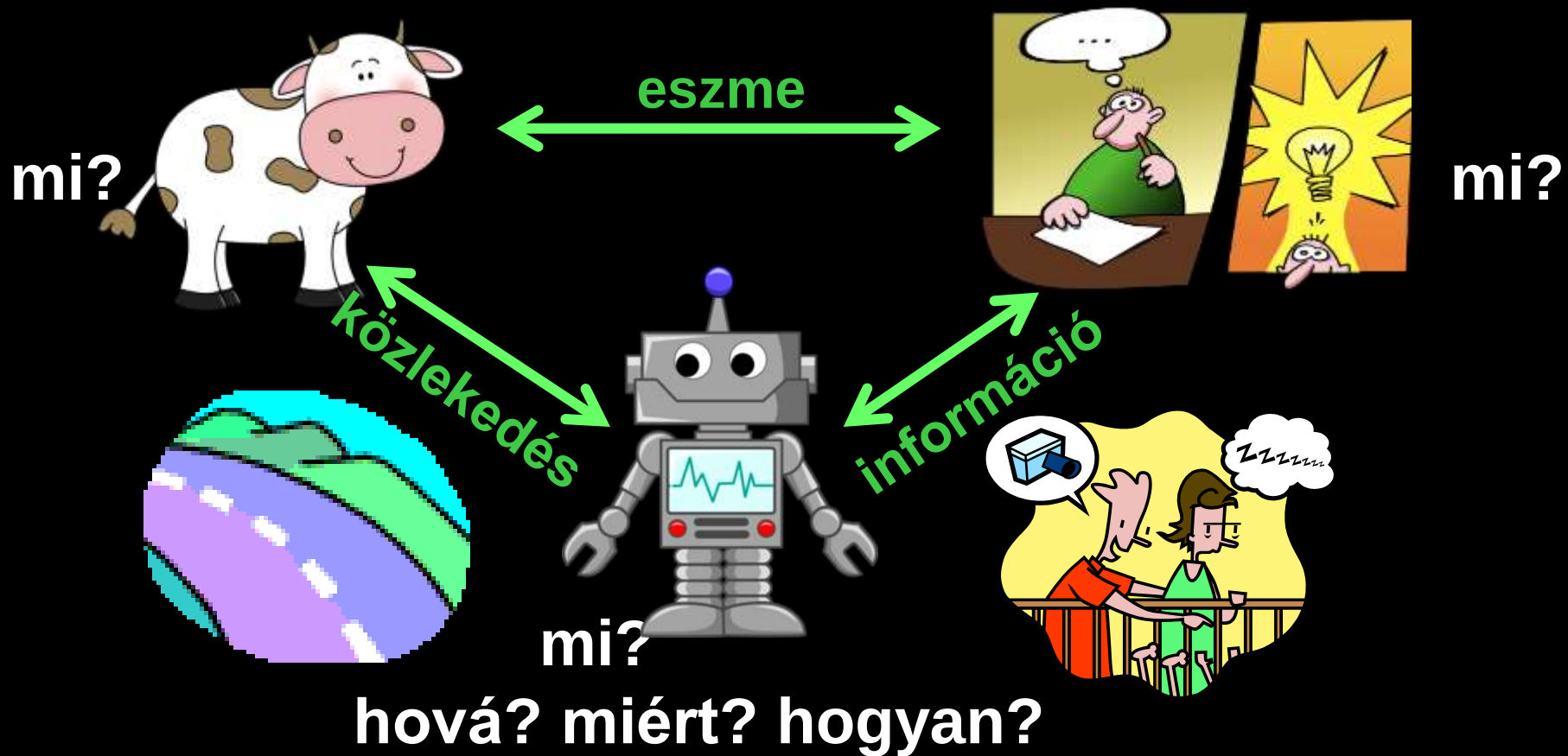

miért úgy viselkedik?

ember és környezet
kapcsolatának megértése

C. Térbeli kölcsönhatás

az együttműködések megértése

D. Ember és környezet közötti kapcsolat

természetes táj

hogyan?

kultúrtáj

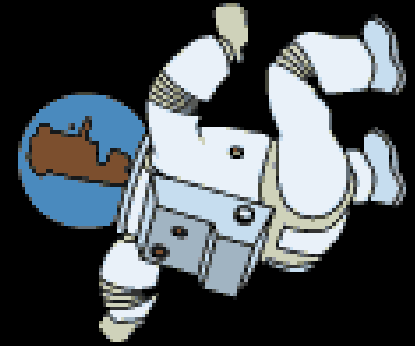
környezettudatos életmód kialakulása

A földrajztanítás célja

Alapcélja: szintetizáló módon megismertesse a földi teret és benne az embernek (mint biológiai és társadalmi lénynek) a környezetét

A földrajztanítás célja

- tájékozódás, eligazodás a Földön
- a Föld megismertetése
- a termelői tevékenységek megismertetése
- a nemzettudat kialakítása
- a földrajzi-környezeti gondolkodás elsajátíttatása
- a Föld eltartóképesége korlátainak megismertetése
- a Föld globális problémáinak megismertetése
- összefogás, együttműködés szükségességének felismertetése a problémák legyőzésében

A földrajztanítás feladata

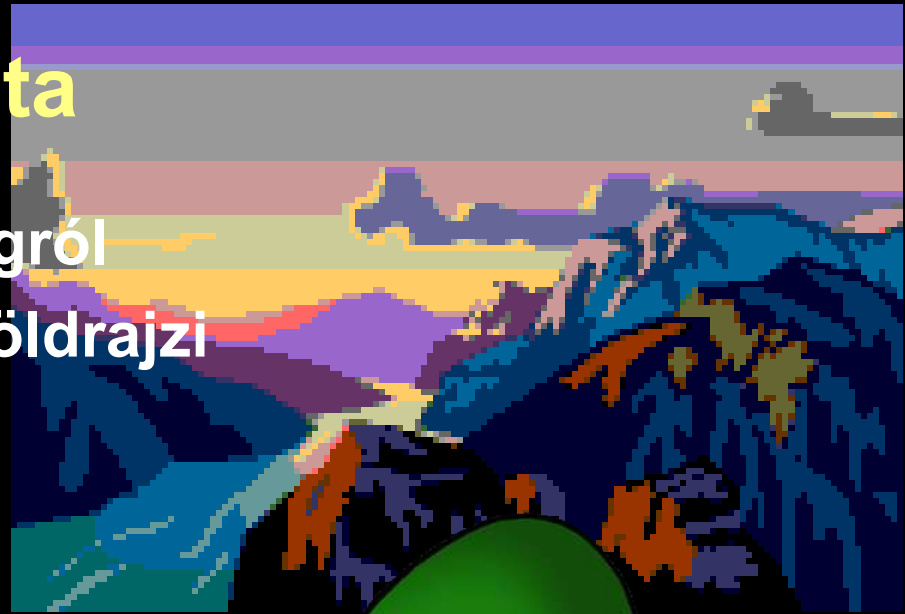
1. **Valóságghű képet** adni a világról
(természeti és társadalom-földrajzi jellemzők)

2. **Oknyomozás**

- ⇒ ne statikus képük legyen a világról
- ⇒ értsék a környezet működését

3. **Prognosztizálás**

- ⇒ tevékenységek következményei
- ⇒ az emberiség sorsa a környezettel való gazdálkodástól függ

Kiknek tanítunk ma földrajzot?

Y-generáció

magabiztos

csapatjátékos

céltudatos

**a mának
él**

rugalmas

**mindenbe csak annyi
energiát fektet, amennyit
elegendőnek tart**

**páncéllal veszi
körül magát**

módszertani konzekvenciái

- Minden tevékenységre külön meg kell nyerni őket
- Feladatkörnyezet: nem monoton, rövid tevékenységek, hanem kis információelemekből kell új tudást építeni
- Minden esetben meggyőzést, magyarázatot várnak
- Világos szabályok, tájékoztatás

motor és eszközök

gazdálkodás az idővel,
ütemezés

kérdések,
feladatok

tanulók

tanár

problémák

közös tanulás

meghajtás

menedzselt tanulási folyamat

tanulói kerék

tanári kerék

tevékenység, fogalmi tanulás/tanítás, tervezés,
véleményalkotás/formálás

Milyen földrajztanárra van szükség a 21. században?

